

Salzburg, oktobra 1945. Prva omladinska politička konferencija – bivši zatočenici iz koncentracionog logora Mauthauzen, ratni zarobljenici i izbeglice. (Fotografiju i podatke dao mi je Desimir Tošić.)

Godina 1963. Prvi sastanak poslenika Demokratske alternative. Stoje, sleva nadesno:
Nace Čretnik, Desimir Tošić, inž. Vladimir Predavec, Vane Ivanović, Franjo Sekolec,
Miodrag J. Đorđević; sede, sleva nadesno: dr Branko Pešelj, Božidar Vlajić, dr Miho Krek,
Ilija Jukić i Dušan Popović. (Fotografija i podaci od D.T.)

Sa jednog sastanka Zadruge Oslobođenje u Velikoj Britaniji. Sede, sleva nadesno: nepoznati, G. Milić, A. Petrović, M. Kolarević, R. Božić, M. Aćimović, A. Popović, D. Tošić, V. Jovanović, M. Stajić, B. Vlaijić i N. Petrović. Stoje, sleva nadesno: M. Kojčinović i M. Panović. (Fotografija i podaci od D.T.)

Ušće, Novi Beograd, septembra 1978. U pozadini je zgrada Centralnog komiteta Saveza komunista Jugoslavije. Ana Tošić, starija čerka Desimira Tošića, magistar socijalnog rada, napravila je ovu fotografiju prilikom svoje prve posete Jugoslaviji. Znakom V sam želeo da na šaljiv način poručim Desimiru da ćemo pobediti jednopartijski sistem. Nije mi, međutim, ni padalo na pamet da će jednog dana avioni NATO-a bombardovati ovu zgradu.

Kasarna Melje (centar za obuku graničara), Maribor, zima 1978-79. Moji drugovi na slici bili su iz raznih krajeva Jugoslavije. Da dodam, fotografisanje u kasarni nije bilo dozvoljeno.

Novembar 1978. Vane Ivanović je bio sklon šalama na svoj račun i kada bi se ovako obukao, govorio je da je to njegova uniforma brodovlasnika.

Majorka, jula 1980. Sa Vanetom ispred njegove kuće. Bio je veliki protivnik nacionalizma, ali je toliko isticao kulturu, civilizaciju i način života Sredozemlja, da sam ga smatrao za „mediteranskog nacionalistu“.

Majorka, avgusta 1985. Vane je bio uspešan poslovni čovek, sposoban diplomata i gotovo čitav život je proveo u oblačnom Londonu – ipak, nikada nisam sreо nekoga ko je toliko kao on voleo more i sunce.

Blizu Majorke, leto 1977. Ronim na oko četrdeset metara dubine i prikradam se murinama i raznim drugim ribama čija sam imena zaboravio. Sve to me je naučio Vane, koji je bio autor knjige o podvodnom ribolovu objavljene na nekoliko jezika. Nije, međutim, uspeo da me trajno pridobije za ronjenje – površina je daleko, a hladna i tamna voda blizu.

Desimir Tošić u Parizu, gradu koji je voleo mnogo više od Londona u kome je živeo.

Nort Harou (North Harrow), severni London. Sa Desimirom Tošićem i njegovom suprugom Koral (Coral), učiteljicom, u bašti njihove prijatne kuće. U jednoj maloj sobi bila je Desimirova kancelarija, odnosno redakcija *Naše reči*.

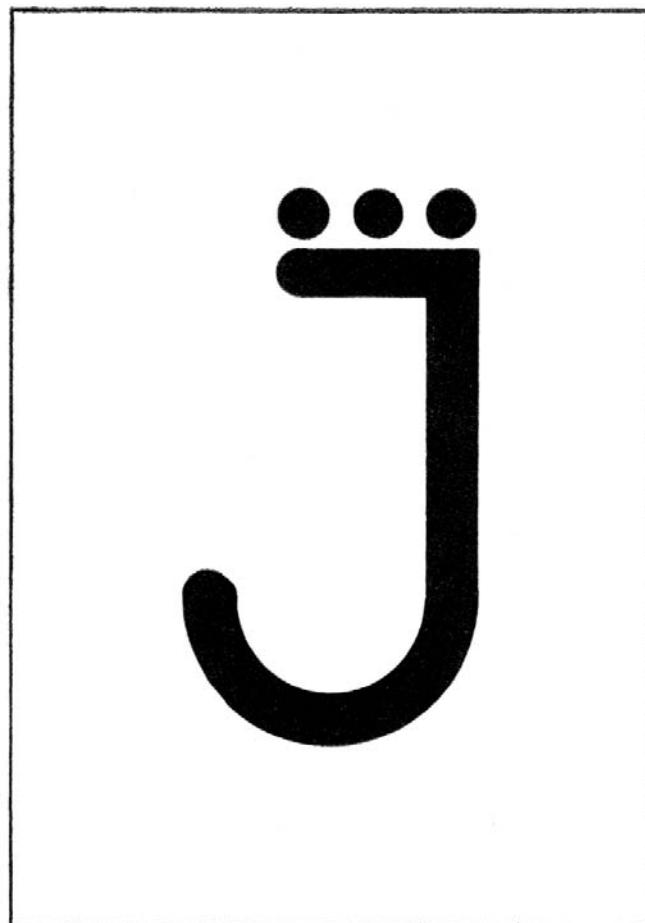
Kornelija Gerstenmajer (Cornelia Gerstenmaier), jedan od najuglednijih zapadnonemackih boraca za ljudska prava u Sovjetskom Savezu i Istočnoj Evropi. Pomagala je mnoge utamnicene i progonjene disidente i napisala knjigu *Glas nemih*.

Katedrala u Altenbergu, avgusta 1985. Kornelija je bila glavni urednik nemačkog časopisa *Kontinent*, posvećenog politici, kulturi i istoriji Sovjetskog Saveza i Istočne Evrope, a zajedno smo bili njegovi izdavači.

Časopisi i neke od knjiga koje smo izdali u emigraciji.

Ovaj znak — simbol **Treće Jugoslavije**, odnosno zajednice demokratskih jugoslovenskih republika — kruži u poslednje vreme po Jugoslaviji. Tačke iznad slova "J" predstavljaju broj tri.

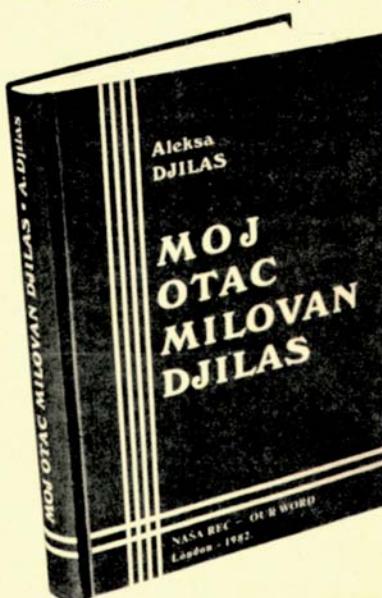
Ovu dopisnicu štampao sam u Londonu, da bih je slao prijateljima i saradnicima, uključujući i one u Jugoslaviji. Slovo J sa tri tačke iznad njega neko je čak nacrtao na jednom zidu u centru Beograda.

ljudska prava
ljudska pravb
ljudska prabi
ljudska prbir
ljudska pbiro
ljudskabirok
ljudskbirokr
ljudsbirokra
ljudbirokrat
ljudbirokrati
ljudbirokratij
birokratija

I ovu dopisnicu štampao sam u Londonu.

ИЗДАЊА УДРУЖЕЊА
СРПСКИХ ПИСАЦА И УМЕТНИКА У ИНОСТРАНСТВУ

МИЛОВАН ЂИЛАС, ЈЕДАН ОД НАЈВЕЋИХ ПОЛИТИЧАРА ДИСИДЕНТА САВРЕМЕНЕ ЕПОХЕ, ПОЗНАТ ЈЕ ШИРОМ ЈУГОСЛАВИЈЕ, И ВАН ГРАНИЦА, СУЂЕН, ПУШТАН НА СЛОБОДУ, СУЂЕН, НАПАДАН, ХВАЉЕН.

Писмо издавача

Књига МОЈ ОТАЦ, МИЛОВАН ЂИЛАС, представља покушај да се први пут целовито сагледа и представи јавности једна личност која је умела да узбурка неко Југословене тако и демократски свет. Наш сарадник, Алекса Ђилас, радио је на овој књизи три године. Поред оних материјала, који су извучени из до сада недоступних архива Запада, књига нормално садржи и део који је посвећен односу оца и сина. Има дванаест поглавља. РОЂЕЊЕ И МЛАДОСТ МИЛОВАНА ЂИЛАСА; КОМУНИСТА ВЕЋИ ОД СТАЉИНА; ЧЛАН ВРХОВНОГ ШТАБА, РАТ; ИСТИНА О ПАСИЈИМ ГРОБЉИМА И БЛАЈБУРГУ; СТАЉИН ВЕЛИКА ПРЕВАРА; ОБНОВА ЗЕМЉЕ И ПРВЕ ЗАБЛУДЕ; ОБРАЧУН СА ЂИЛАСОМ И ЂИЛАСОВЦIMA; РОБИЈА; ЗВАНИЧНО ПРИЗНАТИ ДИСИДЕНТ, ШТА СУ О ЂИЛАСУ РЕКЛИ ПОЈЕДИНИ ЈУГОСЛОВЕНСКИ РУКОВОДИОЦИ А ШТА ЗАПАДНИ ДРЖАВНИЦИ; ИНТЕРВЈУИ; ДА ЛИ је СИН МИЛОВАНА ЂИЛАСА ДИСИДЕНТ; ПОЛИТИЧКИ И ЛИЧНИ ТЕСТАМЕНТ.

Предговор овој књизи написали су Ване Ивановић и Десимир Тошић. Књига је илустрована фотографијама из приватне збирке Милована Ђиласа. Може се наручити преко уредништва НАШЕ РЕЧИ и преко повереника у земљама западне демократије по цени:

DM 13.00

250. jug. dinara

250. belgijs. franaka

36 francuskih franaka

8\$ u Kanadi

6\$ u Australiji

90 austrijskih šilinga

10 švajcarskih franaka

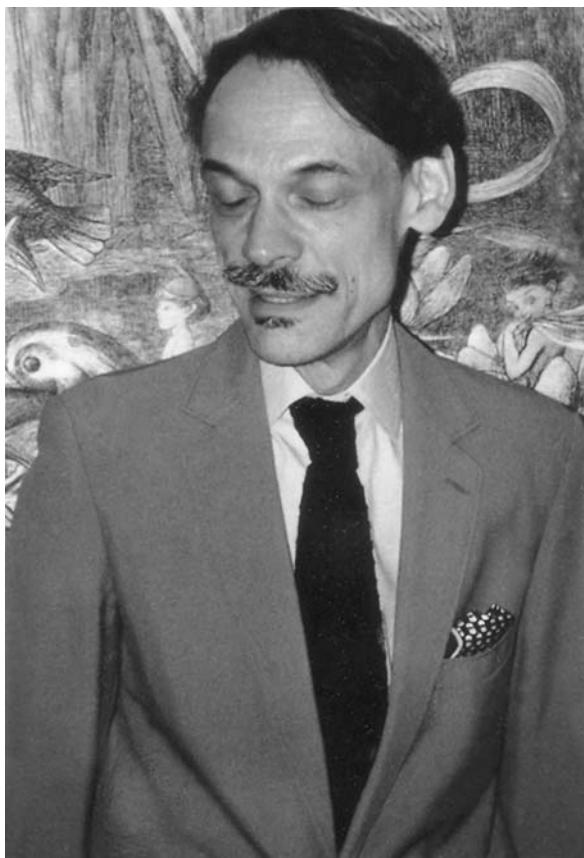
33 švedske krune

3£ u Velikoj Britaniji

7\$ u Sjedinjenim Državama

Uredništvo NAŠE REČI

Nikada nisam napisao knjigu o mom ocu Milovanu Đilasu, pa samim tim ona nije ni штампана. Ovaj letak-oglas, koji je poslat na adrese mnogih naših prijatelja u emigraciji, delo je jugoslovenske Službe državne bezbednosti. Tajni agenti su hteli da kod nas stvore pomenjnu i da nas psihološki iscrpu, no rezultati su im bili skromni.

Stevan K. Pavlović, profesor istorije na Univerzitetu Sautempton, autor desetak knjiga o Jugoistočnoj Evropi. Zbog dubokih uvida i sjajnih sažimanja, posebno cenim njegovu istoriju Balkana u devetnaestom veku i prvoj polovini dvadesetog.

Zvonko Vučković, autor *Sećanja iz rata*. Pred Drugi svetski rat bio je poručnik u Kraljevoj gardi. U ustanku 1941, komandovao je Takovskim odredom koji se zajedno s partizanima borio protiv Nemaca.

Mihajlo Mihajlov, svetski poznati jugoslovenski disident i kandidat za Nobelovu nagradu za mir. Njegove knjige o politici, književnosti i filozofiji prevodene su na mnoge jezike.

Krf, 1997. Nenad Petrović, sekretar Izgnaničkog komiteta Liberalne internationale i autor knjige *Marksova kć*, pisao je redovno za *Našu reč* o kulturi i umetnosti.

Udi Ajhler (Eichler), britanski televizijski producent, poznat po programima o društvenim i političkim temama, kao i o filozofiji, u kojima su učestvovali vodeći intelektualci. Čovek slobodarskih uverenja i ogromne energije, često bi pomagao naše akcije u borbi za demokratske reforme u Jugoslaviji.

Kineski restoran u severozapadnom Londonu, 1981. Ser Piter Meduar (Medawar) bio je britanski imunolog i dobitnik Nobelove nagrade za medicinu. Autor svetski poznatih knjiga o nauci, filozofiji i umetnosti, u kojima se zalagao za slobodno, kritičko mišljenje, potpisao je sa još nekoliko uglednih ličnosti apel jugoslovenskim vlastima da daju pasoš Milovanu Đilasu. Taj apel je pokrenula njegova supruga Džin (Jean), predsednik udruženja za planiranje porodice i aktivista za zaštitu životne sredine.

Zdesna nalevo: Jakša Kušan, glavni urednik *Nove Hrvatske*, i njegov zamenik Gvido Saganić. Ovaj dvonedeljnik je izlazio u Londonu i imao najveći tiraž od svih hrvatskih publikacija.

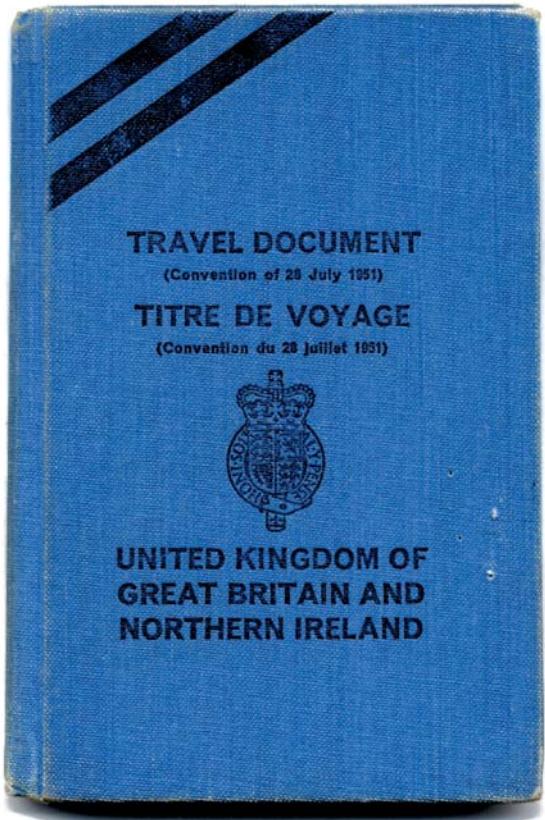
Belsajz (Belsize) park, severozapadni London. U mom stanu.

Hempsted Hit (Hampstead Heath), stari, ogroman park u mom komšiluku. Voleo sam da šetam i trčim po londonskim parkovima.

Groblje u Podbišću, selu kraj Mojkovca. Nadgrobni spomenik Radenovića, na kome je po naređenju lokalnih vlasti izbrisano ime brata Blaža koji je poginuo kao četnik. Teofil, čije je ime uklesano na vrhu spomenika, rođeni je brat moje babe Vasilije, majke moga oca. Priču o brisanju imena uneo sam u kratki esej „Jugoslovenski krst“, koji se nalazi u ovoj knjizi. (U pozadini fotografije, sa desne strane, vidi se spomenik nad grobnicom porodice Đilas.)

Putni dokument (travel document) koji mi je u septembru 1983. izdalo britansko Ministarstvo unutrašnjih poslova, pošto sam prethodno dobio politički azil.

Kao što se vidi iz člana 1, putni dokument je samo zamena za nacionalni pasos i ni na koji način ne utiče na državljanstvo. Drugim rečima, nisam bio britanski već samo jugoslovenski državljanin – a to sam i ostao sve vreme emigracije.

Podaci i fotografija u putnom dokumentu.

Rasel skver (Russell Square), velika bašta u centru Londona, mart 1987.

Prvi susret s ocem posle sedam godina, budući da on nije imao pasoš sedamnaest godina – tačnije, od 3. marta 1970. do 19. januara 1987.

Moja majka Štefanija imala je pasoš i redovno me posećivala.

Fotografija iz 1989, koja je bila na omotu američkog izdanja moje knjige *Osporavana zemlja*.

Kulidž hal (Coolidge Hall), zgrada Univerziteta Harvard, u kojoj su razni centri za međunarodne studije – na primer, za Japan ili Bliski Istok. Ja sam šest godina bio naučni saradnik na Centru za ruske studije, ali sam se bavio samo Jugoslavijom.

Dido, Štefica i Aleksi ispred Severne kuće (North House), studentskog doma na Harvardu u kome sam bio „Resident Scholar“, što bi otprilike značilo: naučni radnik koji obitava. Nisam imao nikakvih obaveza osim da povremeno razgovaram sa studentima.

Beogradski aerodrom Surčin, 2. decembar 1990. Povratak iz emigracije – prvi put u Beogradu posle skoro jedanaest godina.

